

“Seks hundre usolgte tamme dyr. Disse dyrene kaller de reinsdyr. Seks av dem var lokkerein. De er meget kostbare bland finnene, fordi de fanger ville reinsdyr med dem”

— Stormannen Ottar på 800 talet

En magisk opplevelse samisk Rarkning

Rarkning eller renskiljning Vi kommer tidigt på morgonen till Glissjöberg som hör till Handölsdalen sameby. Jag ska vara med på renskiljning eller rarkning som det heter på samiska. Solen håller precis på att gå upp. Det är minus tjugo grader och luften känns krispig. Ovanför oss hörs helikoptern som tillsammans med skottrar används för att samla ihop renarna.

Ute på det som kallas skiljningsgårdet föser man ihop ettusen renar som, när de lugnat ner sig långsamt trampar runt i en cirkel. Kylan tillsammans med mängden renar bildar ett tjockt ångmoln ovanför dem. Det hörs ett svagt rasslande från klövarna och när solen går upp och bryter igenom ångmolnet är känslan man får nästan magisk.

Det är i sylan det händer

Det är nu det börjar. Man samlas i sylan som är den lilla runda inhägnad där skiljningen ska börja. Unga såväl som gamla samer är samlade. Några går ut på skiljningsgärdet för att börja fösa in renar i sylan. Man springer och skiljer av renarna med stora skynken och föser dem sedan in mot sylan.

Ett trettiotal renar förs in åt gången. Alla lämnar sylan för att de inte ska vända om och för en kort stund är sylan tom. Sedan kommer renarna springande, sylan stängs och alla går in och arbetet med att skilja dem åt börjar. I anslutning till sylan genom en liten grind har varje familj sin egen fälla där de släpper in sina renar. Med vana och skicklighet fångar de in dem. De märken som är utskurna i örönen fladdrar förbi och jag kan inte låta bli att förundras över hur snabbt de känner igen sina egna renar. Mattias och hans kusin Synnöve som hör till familjen Kräik och som bjudit in mig fångar in ren efter ren. Arbetet ser tungt ut när de tar renarna i hornen och för dem mot sin fälla.

Vaccination

Innan renarna släpps in i fällorna blir det vaccinerade mot parasiter och speciellt mot en fluga som heter korm och som under sommaren gärna lägger ägg i renens päls. Ägg vars larver kryper in under huden på renarna. Varje vaccinerad ren får därefter en färgfläck sprutad på bakdelen för att man ska se att de är vaccinerade. När renen släpps in i fällan antecknas det vems det är i familjen och om det är en tjur, vaja eller kalv. De kalvar som är omärkta får dess ägares märke utskuret i örönen. Varje ren har ett så kallat renmärke som skärs ut i renens båda öröner. Varje märke är individuellt och finns registrerat hos Sametinget. Renmärkena går ofta i arv inom familjen och är personligt utformade.

Till en början är jag inne i sylan och försöker fotografera, renarna springer runt mig. Som ovan känns det lite olustigt att vara omringad av en massa renar som dessutom då och då springer in i mig. Jag har i alla fall provat att vara inne i sylan, men bestämmer mig för att stå utanför och fotografera.

Grindarna öppnas och stängs, ibland smiter en och annan ren in i fel fälla. Då plockas lassot fram och renen fångas in med en skicklighet som man bara sett i barndomens cowboyfilmer.

Arbetet fortgår under hela förmiddagen och när skiljningsgärdet är tomt är det dags för lunch. Under lunchen rör sig samerna runt och pratar med varandra. Det är inte enbart samer från Handölsdalens sameby som är med. Med oss är även samer från Mittådalen, Tossåsen och Idre sameby. En del renar har tagit sig från deras marker och ska fångas in för att föras tillbaka.

När vi ätit och tror att vi är klara för dagen hörs helikoptern stiga igen. Det är dags att samla in ettusen nya renar. Eftermiddagspasset har börjat. Vi samlas igen vid sylan och renar föses in.

Ren på väg in i fällan. Alla samer har sin egen fälla som de släpper in sina renar i. Samtidigt som de släpps in görs anteckningar för varje ren. Familjetillhörighet och om det är en tjur, vaja eller kalv.

Mångårig erfarenhet

Några ungdomar försöker lägga omkull en tjur men lyckas inte. En äldre same kommer fram och med ett knyck ligger renen på marken. Det tar bara några sekunder och jag förundras igen över hur skickliga de är på att hantera sina renar.

En del renar läggs ned för att man ska kapa hornen. Mestadels är det tjurarna som blir av med hornen. Detta för att de inte ska skada varandra under brunsten. Men även renar som ska transporteras med lastbilar får hornen kapade så att de inte ska skada varandra under transporten.

Man passar även på att kastrera en del tjurar. Kastreringen utförs av olika anledningar. Ett av motiven är att man vill spara en del handjur för att slakta dem under senhösten och vintern, utan att de förlorar sitt sommarhull under brunsten. Ett annat motiv är att man behöver ledarenar med skälla, vajor för att leda honrenar och kastrerade härkar för att leda hanrenar. Den ren som leder hanflocken kan inte vara en okastrerad rentjur, sarv, eftersom dess hals annars sväller så kraftigt under brunsten att den inte kan bära skälla.

Sedan drygt femtio år tillbaka använder man en speciell tång för att kastrera renen. Med detta redskap angrips inte testiklarna direkt. I stället krossas sädesledarna samt de blodkärl som för blod till och från testiklarna, så att testiklarna förstörs genom brist på blod.

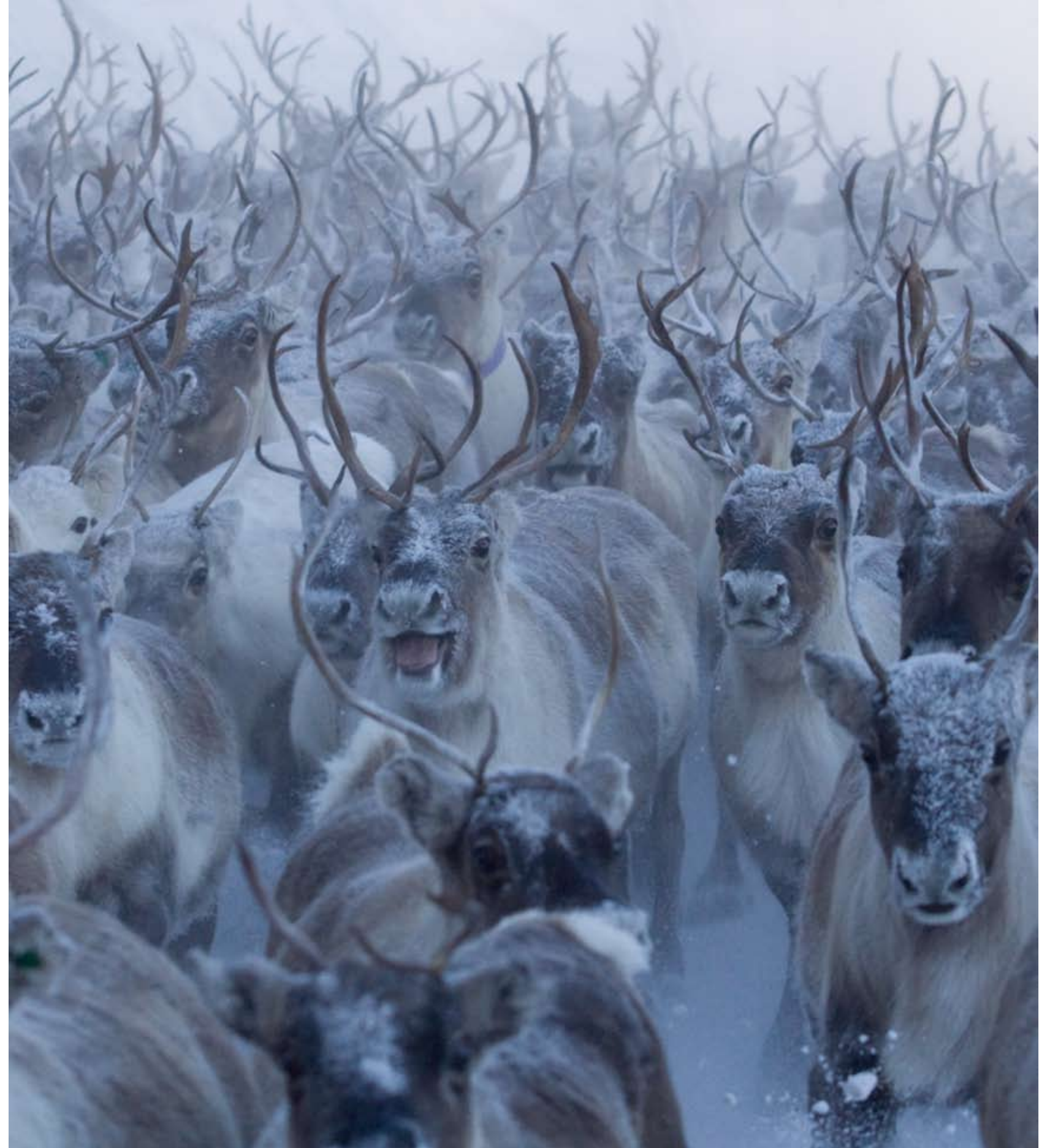
Vajornas horn

Den böjda och vackra formen på vajornas horn kommer sig av en bit fåfånga. Under sommaren är hornen mjuka och vajor ägnar mycken tid till att gnida hornen och undan för undan se till att de böjs. Något som gör dem mer eftertraktade. En del vajor har krokiga horn, något som betyder att hornen skadats.

När de renar som ska å till slakt och hemmamarker är lastade på bilar släpps de övriga renarna ut igen och föses ut till betesmarkerna med snöskotrar och vi vänder åter tillbaka hem. Jag har fått vara med om att uppleva något i det närmaste magiskt, men som för samerna är en livsstil och månghundraårig verksamhet som idag är grundlagsskyddad.

Renarna föses i grupper in i en syl en fålla där de med van hand skiljs åt. Samerna känner direkt igen sina egna renar via öronmärket. Varje same har sitt eget märke.

Om skriften En liten informations-
skrift om renskiljning eller rarkning som det
heter på samiska. Bilderna är tagna vid vin-
terns rarkning februari 2013 i Glissjöberg i
Jämtland.

Fotografering, text och layout är gjord av
Anders Karlsson.

Copyright © 2013 Anders Karlsson

För mer information kontakta Anders på
e-post, anders@merconda.se